

Käsiraamat on kirjutatud Tallinna Täiskasvanute Gümnaasiumi karjäärikeskuse projekti „Kutsesuunitlustöö arendamine Tallinna üldhariduskoolides” raames. Trükise valmimist on toetanud Euroopa Liit, Eesti Riiklik Arengukava ja Tallinna Haridusamet

Autorid

Aili Sakkeus

Eve Puust

Galina Jarotskaja

Galina Vinokurova

Kaire Savisaar

Kulla Naaber

Lana Randaru

Kujundaja

Lilli-Krööt Repnau

Karjäärikoordinaatori käsiraamat

Tallinn, 2006

 nistused versus tegelikkus

SISUKORD

SAATEKS	9
KUTSESTANDARDIST	10
KARJÄÄRIKOORDINAATORI TÖÖ DILEMMAD.....	12
NII ARVAB ÕPILANE	22
MEELDETULETUS KARJÄÄRIPLANEERIMISE OSADEST	28
LÕIMIMINE	30
LÕIMIMINE 9. KLASSIS	33
LÕIMIMINE GÜMNAASIUMIS	38
MÄNGIME NEID MÄNGE.....	48
TÄIENDAVAIK ALLIKAID	56

Saateks

Kõverail teil liiguvad head asjad oma eesmärgile. **Friedrich Nietzsche**

Vaata tulukesi maailmakaardil. Need kõik on koordinaatorid, kes oma olemasolust märku annavad. Mida või kelle tegevust nad koordineerivad?

Arvatavasti oled Sinagi üks koordinaatoritest – karjäärikoordinaator koolis. Kui see on nii, siis kujuta endale ette nagu oleks koordinaatori töö praegu Sinu ainus karjäärivõimalus. Mida Sa sellisel juhul teistmoodi teeksid? Mis oleks käesoleval õppeaastal Sinu jaoks prioriteediks number üks?

Omades piisavalt häid ideid pole oluline, et Sa seda raamatut edasi loed. Elus on ju kõige tähtsam mõelda ja tegutseda sellisel viisil, mis vastab kõige paremini Sinu tegelikule olemusele.

Tundmatu mõttetark on öelnud, et edu on teekond. Ühise eesmärgini jõudmiseks otsigem üheskoos lepitust karjäärikoordinaatori töö dilemmadele ja lootkem, et peagi saavad meie unistused tegelikkuseks

Kui Sa tahad oma mõtteid meiega jagada või leida mõni uus „nipp“, mis Su töö huvitavamaks teeb, siis pööra julgelt järgmine lehekülg, sest koostöö on edasiviiv jõud ning loovuse allikas

Autorite nimel
Kaire Savisaar

KUTSESTANDARDIST

Ma olen alati imetlenud oskust hammustada suurem tükk, kui on võimalik närida, ja siis seda närida. **Willam Demille**

Tallinna Täiskasvanute Gümnaasiumi Karjäärikeskus käivitas karjäärikoordinaatorite liikumise juba 2001/2002 õppeaastast. Koolide koordinaatorid töötasid sageli missioonitundest ja tihtipeale paljuski oma isiklikust kogemusest ning äratundmisest lähtudes. Mõningast abi püüdsime pakkuda 4 korda õppeaastas toimuvate infotundide näol, kuid kindlasti ei olnud need ammendavad juba ainuüksi kutsestandardi puudumise tõttu. Sellele vaatamata leidis aktiivseid ja motiveeritud koordinaatoreid, kes paljuski meid aitasid, et infotunde sisukamaks muuta just neile vajalike materjalide koostamise, edastamise ning tagasiside andmise näol.

Õnneks on 2. detsembri 2005 aasta seisuga Kutsekoja poolt kinnitatud nii kooli karjäärikoordinaatori, karjäärinõustaja, kui ka karjääriinfo spetsialisti kutsestandardid. Seal öeldakse karjäärikoordinaatori töö iseloomu ja enamlevinud ülesannete kohta järgmist:

- ☼ Kooli karjäärikoordinaator on spetsialist, kelle põhitegevuseks on karjääriõppe planeerimine ja koordineerimine koolis ning selle integreerimine õppeprotsessi ja õppetöö välisesse tegevusse lõimuvalt teiste karjääriteenustega. Kooli karjäärikoordinaator võib töötada nii üldhari-
duskoolis, kutseõppeasutuses kui kõrgkoolis.
- ☼ Töö eesmärgiks on aidata kaasa õppurite oskuste ja teadmiste kujundamisele, mis võimaldaks:

- 1)** teadvustada oma huvisid, võimeid, oskusi ning teha konkreetseid karjääriplane,
- 2)** omandada teadmisi töömaailmast, elukutsetest ja õppimisvõimalustest,
- 3)** kujundada õppurites hoiakuid ja toimetulekuoskusi, soodustamaks töömaailma sisenemist, karjääriotsuste tegemist, elukestvat õpet ning eneseteostust.

- ☼ Karjäärikoordinaatori töö on loova iseloomuga ja väga vaheldusrikas, eeldab empaatiavõimet, tolerantsust, suhtlemisoskust, koostöövalmidust, analüütilist mõtlemist, üldistamisvõimet head kohanemisvõimet ja suutlikkust olla kursis ühiskonnas toimuvate muutustega .
- ☼ Enamlevinud tööülesanded on: kooli karjääriplaneerimise alase tegevuskava koostamine ja rakendamine. Karjääriõppe koordineerimine. Karjääriplaneerimise alaste ürituste korraldamine. Karjääriinfo kogumine ning vahendamine. Õppurite esmane juhendamine karjääri ja õpivalikute tegemisel. Koostöövõrgustiku loomine, arendamine jne.

Muidugi võivad need ülesanded varieeruda sõltuvalt kooli omapärast, kallakust, õpilaste arvust jne.

Kutsestandardi olemasolu näitab, et see töövaldkond on riiklikult tunnustatud ja peaks innustama karjäärikoordinaatoreid oma tööd jätkama. Me kõik loodame, et karjäärikoordinaatori tööd hakatakse koolides vääriliselt tasustama ja luuakse ka karjäärikoordinaatori ametikoht.

Karjäärikoordinaatori töö dilemmad

Anna mulle rahulikku meelt, et leppida asjadega, mida ma muuta ei saa; julgust muuta asju, mida saan ja tarkust nende vahel vahet teha. **Reinhold Niebuhr**

Karjäärikoordinaator on koolis oma ala tõeline liider. Tegutsemisvõimused on mitmetahulised ja kooliti erinevad. Nii on kindlaid ettekirjutisi teha ja juhiseid anda väga raske. Seega on karjäärikoordinaatori töö praegusel ajal tõeline väljakutse.

Kuna kindlaid retsepte ei ole, siis võiks karjäärikoordinaatori tööd analüüsida dilemmadena. Dilemmade esitamine on probleemide käsitlemine avatult, mis aitab juurdunud mõtteviisi muuta.

Dilemmasid esitades ja neid lepitades tuleks lähtuda alljärgnevatest print-siipidest:

- ✿ Vaadata kõiki karjääriplaneerimisega seonduvaid väljakutseid avatud probleemidena.
- ✿ Otsida dilemmadele lepitust, põimides näiliselt vastandlikud võimalused üheks tervikuks.
- ✿ Näidata, et karjäärikoordinaatori töö koolis on reaalselt võimalik.

Tulemuseks peaks olema erinevate inimeste (õpilaste, õpetajate, lapsevanemate jt) huvide kaasamine. Nii tugevneb nende motiveeritus osalemaks karjääriplaneerimise protsessis.

✿ Missioonitundest versus kohusetundest

Ühest küljest on karjäärikoordinaator võtnud karjääriplaneerimise endale südameasjaks.

Teisest küljest tehakse ära see, mida nõuab kooli direksioon.

Karjäärikoordinaator on teadlik karjääriplaneerimise kaasaegsetest seisukohtadest, ta on ilmunud materjalide põhjal koostanud vastavad karjääriõppe tunnikonspektid ning viib vastavad teadmised ja oskused ka õpilasteni, leiab ise võimalusi osalemiseks täiendkoolitustel.

Koolil on olemas konkreetne plaan karjääriürituste/tundide kohta. Sageli nõutakse koolipsühholoogi panust individuaalse karjäärivestlusena. Üldreeglinas on koolides olemas info teabe- ja nõustamiskeskuste kohta, kuhu õpilastel on võimalus pöörduda.

1. Kumb neist prioriteetidest pakub sulle suuremat rahulolu?
2. Milliseid individuaalseid samme võid professionaalina ette võtta nende dilemmade lepitamiseks?
3. Mida ootad direksioonilt?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

☼ Üksi versus võrgustikuga

Ühest küljest püüab kooli karjäärikoordinaator üksi võimalikult palju ära teha.

Teisest küljest on karjäärikoordinaator arendanud koostööd võrgustiku erinevate liikmetega (klassijuhatajad, aineõpetajad, lapsevanemad, kooli vilistlased jt).

Karjäärikoordinaator ei julge sageli aineõpetajaid oma küsimustega tülitada ja püüab ise võimalikult palju selleks teha, et planeeritud üritused oleksid läbi viidud ja õpilased tulevikuteele aidatud.

Koolis on olemas palju asjassepuutuvaid inimesi, kes omal moel saavad koordinaatorit toetada nii nõu kui jõuga. Karjäärikoordinaatori initsiatiivil seatakse ühised eesmärgid ja seistakse selle eest, et planeeritu ka täidetakse.

1. Kas oled rohkem üksitegutseja või meeskonnatöö tegija?

2. Millised on Sinu koolis võimalused toetusvõrgustiku väljaarendamiseks?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

☼ Koostöö direktiooniga versus õpetajatest liitlased

Ühest küljest teeb karjäärikoordinaator koostööd direktiooniga.

Teisest küljest pannakse pearõhk koostööle õpetajakonnaga.

Koostöö direktiooniga on tõhus kui töötatakse välja ühine karjääriplaneerimise kontseptsioon ja jälgitakse, et püstitatud eesmärgid ka ellu viiakse:

- ☼ Planeeritakse ülekoollised üritused ja otsustatakse õppetsüklite vajalikkus ning ainetundides tehtava lõimimistöe osakaal.
- ☼ Määratletakse iga õpetaja roll ja vastutus kooli karjääriisuunitlusalases töös.
- ☼ Leitakse motiveerimisvõimalusi.
- ☼ Otsustatakse kontrolli vajalikkus ja meetodid (tööplaanide täitmine, õpilaste portfooliote olemasolu, kokkuvõtete tegemine õppenõukogus, direktioonis, karjääriplaneerimise töögrupis).

Praktika näitab, et teisel juhul tehakse koostööd põhiliselt klassijuhatajatega. Karjääriplaneerimisega seonduvad tegevused väljenduvad eeskätt klassijuhataja tööplaanis (lekskursioonid, messide külastused, külalisesinejad jm). Tavaliselt langeb siis põhiline töökoormus põhikooli ja gümnaasiumi lõpuklasside klassijuhatajatele. Abiks on koostöö teiste õpetajatega ja karjääriplaneerimise lõimimine ainetundidesse.

1. Milline on olukord Sinu koolis?
2. Võib-olla oled Sina ainus, kes peab karjääriplaneerimise "vankrit" vedama?
3. Milline kompromiss tuleks Sinu koolis kõne alla?

.....

.....

.....

.....

✿ Õppetsükel versus õppekava läbiv teema

Ühest küljest eelistatakse kindla tundide arvu ja õppekava õppetsükli, mis kajastub tunniplaanis.

Teisest küljest hinnatakse karjääriplaneerimist lõimituna kõikidesse ainetundidesse.

Praeguseks on kujunenud olukord, kus õppetsükleid viiakse läbi põhiliselt gümnaasiumis ja põhikooli viimastes klassides.

Karjääriplaneerimise lõimimine ainetundidesse oleneb iga konkreetse õpetaja isiksusest, tema teadmistest selles valdkonnas ja täienduskursustel osalemisest.

1. Kumba neist lähenemistest eelistad?
2. Milline lähenemine domineerib Sinu koolis?
3. Kas võimalusel rakendaksid mõlemat lähenemisviisi?

.....

.....

.....

.....

<i>Esmaspäev</i>	<i>Teisipäev</i>	<i>Kolmapäev</i>	<i>Neljapäev</i>	<i>Reede</i>
<i>Matemaatika</i>	<i>Inglise keel</i>	<i>Füüsika</i>	<i>Saksa keel</i>	<i>Eesti keel</i>
<i>Matemaatika</i>	<i>Tööõpetus</i>	<i>Ajalugu</i>	<i>Ajalugu</i>	<i>Bioloogia</i>
<i>Eesti keel</i>	<i>Tööõpetus</i>	<i>Vene keel</i>	<i>Füüsika</i>	<i>Keemia</i>
<i>Ajalugu</i>	<i>Bioloogia</i>	<i>Matemaatika</i>	<i>Bioloogia</i>	<i>Kehaline</i>
<i>Muusika</i>	<i>Geograafia</i>	<i>Arvutiõpetus</i>	<i>Arvutiõpetus</i>	<i>keahline</i>

✂ Koostöö lapsevanematega versus kooli vastutus

Ühest küljest teadlik lapsevanemate kaasamine karjääriplaneerimise protsessi.

Teisest küljest võtab kool endale põhilise vastutuse õpilaste karjääriplaneerimise protsessi eest.

Lapsevanemate kaasamine tugevdab kogu võrgustikutööd. Eriti tähtis on õpilasele tunnetada kodupoolset avatust, mõistmist ja toetust. Ema ja isa saavad oma lapsi tähelepanelikult kuulata, leida koos vastus karjääriküsimustele, motiveerida neid ja rõõmustada koos edusammude üle.

Koolipoolse vastutuse korral nõuab see koolilt väga süsteemset lähenemist ja kindlasti individuaalse karjäärinõustamise/vestluse võimalust.

1. Milline lähenemine domineerib Sinu koolis?
2. Kas Sinu koolis on lapsevanematega hea koostöö?

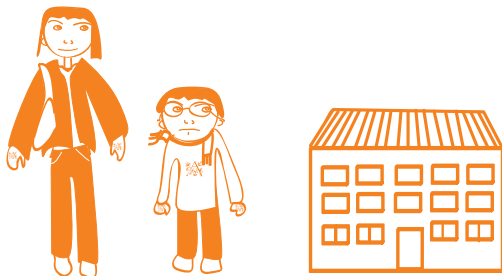
.....

.....

.....

.....

.....

✂ Õpilase omavastutus versus teised teavad paremini

Ühest küljest õpilaste innustamine aktiivsele eneseavastamisele ja tuleviku planeerimisele

Teisest küljest võtavad kool, õpetajad ja vanemad juhtpositsiooni enda kätte.

Õpilased tunnevad aktiivset huvi nii enda kui ka ümbritseva maailma nähtuste vastu. Samm sammult tekib neil kujutlus oma elu planeerimise ja enesearendamise võimalustest. Sisemine motiveeritus ja karjääriplaneerimisalased teadmised annavad julgust ka pärast kooli isiklike karjääriotsuseid teha.

Õpilased arvestavad meelsasti vanemate ja nende arvates targemate inimeste nõuannetega. Koolis viiakse karjääriplaneerimisalased tegevused läbi täiskasvanute poolt. Teatud eluperioodil on see julgustav ja vajalik. Siiski tuleb noorele selgitada, et elus tuleb tähtsamad otsused vastu võtta ise. Kes otsustab, see ka vastutab!

1. Kas Sinu koolis aitavad õpilased karjääripäevi korraldada?
2. Mis Sa arvad, kui vanalt peaksid õpilased iseseisvaid otsuseid vastu võtma?

.....

.....

.....

.....

.....

☘ „Teeviit“ versus lahtiste uste päevad

Ühelt poolt otsustatakse „Teeviida“ või maakondliku infomessi külastamise kasuks.

Teiselt poolt eelistatakse osa võtta koolide lahtiste uste päevadest.

Aastatega on välja kujunenud arusaam „Teeviida“ positiivsetest külgedest. „Teeviida“ külastus on soovitatav neile õpilastele, kellel on hetkel palju alternatiivseid õpisoove. Saadud info põhjal peaksid valikuvõimalused täpsemaks muutuma. On positiivne, et maakondlikke infomesse tekib järjest juurde.

Koolide lahtiste uste päevadest osavõtmine annab õpilastele palju konkreetset infot. Eriti soovitatav on see õpilastele, kes tahavad väljavalitud õppeasutuse kohta infot täpsustada ja osa saada kooli üldisest miljööst ja suhtlemiskultuurist.

1. Millised on Sinu õpilaste vajadused?

2. Milliseid sellelaadilisi üritusi Tallinna linnas õpilastele veel pakutakse?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

☘ Karjäärpäev koolis versus klassijuhataja initsiatiiv

Ühest küljest on see üks kooli oodatumaid üritusi, kus suur osa on õpilaste omaalgatusel ja ideedel.

Teisest küljest langeb kogu kutseuunitlusalaste ürituste korraldamise raskus klassijuhataja õlgadele.

Karjäärpäeva mõte seisneb selles, et ühele päevale koondatakse erinevad ettevõtmised ja üritused. Loomulikult võib need üritused lihtsalt õppeaasta peale ära jagada, kuid tõenäoliselt on karjäärpäeva efektiivsus suurem, sest see koondab ühe mütsi alla paljusid kooli karjäärisuunitlusega seotud inimesi.

Sageli võtavad just lõpuklasside klassijuhatajad endale ülesande viia õpilased erinevatesse asutustesse/ettevõtetesse ekskursioonidele, tutvustada neile karjäärikeskuse võimalusi, külastada „Teeviita“ ja teisi üritusi.

1. Millised on Sinu kooli tavad?

2. Milliseid kompromisse Sa näed?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Nüüd on Sinu kord leida koordineerimistöe dilemmasid oma koolis. Selgita ka kolleegidele, et just dilemmade analüüsimine on selline lähenemisviis, mille puhul vastandlikud seisukohad võivad seguneda ja kus ühe seisukoha tugevate külgede täiendamiseks võib võtta arvesse ka teise poole omi. Nii leitakse kooli karjäärplaneerimistööle optimaalne lahendusviis.

Nii arvab õpilane

Õik, mis üldse on mõeldav, on mõeldav selgesti.

Kõik, mis on öeldav, on öeldav selgesti.

Ludwig Wittgstein

Küsisime 2006. aasta aprillis kolme Tallinna kooli gümnaasiumilõpetajate käest, mida nemad arvavad karjääriplaneerimisest ja kuivõrd teadlikud on nad karjääriplaneerimise erinevatest osadest.

Koolidest osalesid küsitluses Tallinna Täiskasvanute Gümnaasium, Liivalaia Gümnaasium ja Laagna Gümnaasium, kokku 170 õpilast, kellest 94 (55%) olid tüdrukud ja 76 (45%) olid poisid.

KÜSITLUSTULEMUSED

Järgnevalt on toodud uurimuse tulemused karjääriplaneerimise erinevate aspektide kohta.

Materjal pärineb karjääriteenuste spetsialistide täiendkoolituse "Karjääriteenuste põhialused" Lana Randaru lõputööst. Täiendkoolitus oli läbi viidud SA Innove üksuse Karjäärinõustamise teabekeskuse poolt Euroopa Sotsiaalfondi meetme 1.1 raames rahastatava projekti "Karjääriteenuste süsteemi arendamine Eesti Vabariigis" raames.

Karjääriplaneerimisalased teadmised

Enda tulevikuplaane on õpilastel kõige parem teha siis, kui on olemas teadmised iseenda (eneseanalüüs) ja töömaailma kohta. Samuti on tähtis oskus vastu võtta otsuseid. Seepärast olid uurimustöös esitatud ka vastavad küsimused. Vastustest selgus, mida tuntakse paremini ja milliste teemade mõistmisel on raskusi. Tulemused on toodud alljärgnevates tabelites.

Eneseanalüüs ehk iseenda tundmine

Hästi tuntakse	Halvasti tuntakse
Iseloomuomadusi	Stressitaluvust
Huvisid	Õppimisoskusi
Vajadusi	Keeleoskuse vajalikkust
Väärtushinnanguid	Võimeid
Suhtlemisoskusi	Tervise osa elukutsevalikul

Töömaailma tundmine

Hästi tuntakse	Halvasti tuntakse
Info leidmise võimalusi	Töömaailma muutusi
Ebasobivad ametid	Majandusvaldkondi
Tulevikuplaanide arutamise vajalikkust	Õppimisvõimalusi

Otsustamisoskused

Hästi tuntakse	Halvasti tuntakse
Oma eluolu tulevikuvisioni	Motivatsioonikirja
	Intervjuu küsimusi
Intervjuuks riietumist	
CV koostamist	

Intervjuu küsimusi

✿ Karjääri planeerimiseks olulised infoallikad

Öeldakse, kes valdab informatsiooni, see teeb enda karjääriteel ka paremaid otsuseid. Millised on tähtsamad infoallikad meie uurimuses osalenud noortel?

Gümnaasiumilõpetajad on karjääriplaneerimise kohta saanud infot järgmistest kohtadest:

koolist	55 õpilast — 32%
saan ise hakkama	43 õpilast — 25%
karjäärinõustajalt	32 õpilast — 19%
pereliikmetelt	31 õpilast — 18%
internetist	30 õpilast — 18%
sõbrad ja tuttavad	27 õpilast — 16%
messid ja suurüritused	6 õpilast — 4%

Sind kui karjäärikoordinaatorit peaks rõõmustama fakt, et just kool on tähtsus karjääriinfoallikas.

✿ Karjääriõppe vajalikkuse mõistmine

Kõik õpilased, kes on karjääriõppe läbinud, peavad seda vajalikuks ja selle osatähtsust rõhutavad eriti 58% õpilastest, need kes ei ole karjääriõpet läbinud arvavad 95% ulatuses, et see on vajalik ja 52% peab seda eriti oluliseks.

Selgus, mida kõrgem on ankeedile vastanud gümnaasiumilõpetaja kooli hinnete keskmine, seda olulisemaks peab ta karjääriõpet.

Lineaarne korrelatsioonikordaja nende näitajate vahel oli 0,25, mis on arvatud EXEL correl-iga.

Seega tuleks igati toetada tulevikuplaanide tegemisel neid õpilasi, kellel koolis ei lähe kõige paremini.

Mis on karjääriplaneerimine?

Küsisime ka seda, mida õpilased mõistavad karjääriplaneerimise all?

Enamasti mõistetakse karjääriplaneerimise all tuleviku planeerimist (36%).

Karjääriõppe läbinud rõhutavad lisaks veel ka iseenda tundmist (16%).

Nende hulgas, kes ei ole karjääriõpet läbinud, on 23% neid, kes ei oska karjääriplaneerimist mitte kuidagi lahti seletada ja on jätnud sellele küsimusele vastamata.

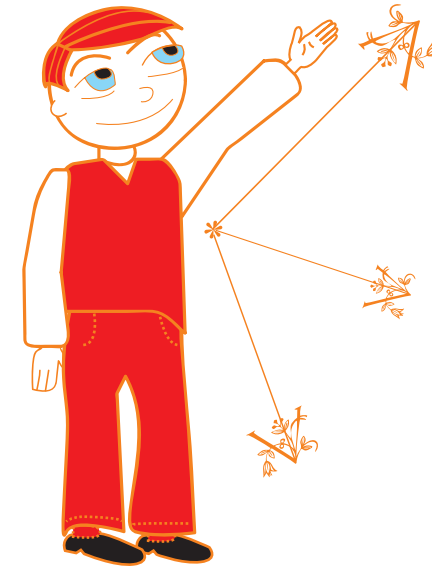
Mõned enamlevinud vastused:

- ✿ See on ettevalmistus õige tee leidmisel.
- ✿ Endale sobiva ja rõõmu tekitava töö leidmine.
- ✿ Mulle tähendab see edasiõppimist, paremat tööd ja kindlamat tunnet homsesse.
- ✿ Enda isiksuse analüüsimine ja valiku tegemine edasiseks eluks.
- ✿ Minu jaoks tähendab oma tulevase töö, ameti ja sellega seotud eluvaldkonna etteplaneerimist, mingi süsteemi loomist ja otsusevõtmise põhjendamist.
- ✿ Ettemõtlemine enda tulevikule: töö, kodu, õpingud.

Vastuste hulgas oli ka äärmusi: pessimistlikke ja optimistlikult põhjalikke:

• Planeeri palju tahad, lõpuks töötad ikka McDonaldsis

• Karjääriplaneerimine on materiaalse faktori ühildamine vaimse rahulolu tõusva teljega, olles proportsionaalselt õiges suhtes vaba aja ja perekonna

JÄRELDUSED KÜSITLUSEST

Õpilaste arvamustele toetudes võime karjäärikoordinaatoritele soovitada, millele senisest rohkem tähelepanu pöörata:

- ✿ Toetada laste võimete, stressitaluvuse ja õppimisoskuste tundmaõppimist.
- ✿ Tutvustada õpilastele enam töömaailma muutusi ja sisendada neile selles osas rohkem eneseusku.
- ✿ Harjutada õpilastega motivatsioonikirja kirjutamist ja anda võimalus osaleda reaalses või simuleeritud intervjuusituatsioonis.
- ✿ Poistel aidata paremini tundma õppida enda isiksuseomadusi ja tüdrukute puhul juhtida tähelepanu töömaailma tundmisele.

Kuna õpilased peavad kooli väga oluliseks karjääriinfo saamise allikaks, siis on oluline koolides jätkata karjääriõppe juurutamist ja kindlustada soovijatel juurdepääs karjäärinõustamisele.

MEELDETULETUS KARJÄÄRIPLANEERIMISE OSADEST

Probleemid on kui mäed, mis peidavad endasse teemandi. **Jaapani vanasõna**

Karjääriplaneerimisalase ja elukestva õppe lõimimisele on abiks väike meeldetuletus karjääriplaneerimise temaatikast, mis seondub kutsevalikuga ja konkreetse inimese karjääri planeerimisega. Ühtlasi on selle abil võimalik leida lõimimisprintsibist lähtuvalt kokkupuutepind õppeaine ja karjääriplaneerimise vahel.

Karjääriplaneerimisega seotud põhiteemad on eneseanalüüs, õppimisvõimaluste ja töömaailma tundmaõppimine ning karjäärivaliku eesmärkide seadmise ja otsustamisoskuse arendamine.

Eneseanalüüs

Mineviku kogemuste analüüsimine.

Analüüsitakse senist haridusteed, kogemusi ja saavutusi. Milline osa on olnud senises elus huvidel, võimetal aga ka töökusel ja õppimisoskustel? Mida õpetlikku võiks eelnevast endale meelde jätta ja mis oleks ka edaspidi järgimist vääriiv.

Tegelemine olevikuga.

Uuritakse ja hinnatakse praeguseid huvisid, vajadusi, võimeid, oskusi, väärtushinnanguid, soove, stressitaluvust jne. Isiksuseomadusi seostatakse praeguse õppe edukuse ja saavutustega.

Tuleviku prognoosimine.

Mõeldakse, millised teadmised, vilumused ja oskused on tulevases kutsetöös olulised. Kas on tervislikke vastunäidustusi? Mida on vaja veel juurde õppida ja milliseid isiksuse omadusi arendada? Kas praegused väärtused ja soovid võivad muutuda?

Töömaailma ja õppeasutuste tundmaõppimine

Mineviku kogemuste analüüsimine.

Analüüsitakse, kuidas töömaailm on aegade jooksul muutunud. Millised on senised arengutendentsid? Kuidas ametid ja elukutsed ning nendeks ettevalmistamine on muutunud (mis on juurde tulnud, mis on kadunud, kuidas on muutunud õppimise aeg ja viis?).

Tegelemine olevikuga.

Uuritakse tööturu praegust seisut. Milliseid töökohti pakutakse? Millised ametid on eriti hinnas? Millised on ebasobivad ametid? Millised on isiksuslikud nõudmised nendele ametikohtadele? Kogutakse infot erinevate ametite ja elukutsete kohta. Uuritakse õppimisvõimalusi.

Tuleviku prognoosimine.

Prognoositakse nõudlust soovitava elukutse/ameti vajalikkusest muutumisest tulevikus. Arutatakse tulevikuplaane.

Karjäärivaliku eesmärkide seadmise ja otsustamisoskuse arendamine

Mineviku kogemuste analüüsimine.

Vaadeldakse, mis on mõjutanud seniste otsuste tegemist. Kas otsused on vastu võetud ratsionaalse analüüsi tulemusel või hoopis sisetunde järgi? Milliseid otsuseid on tehtud iseseisvalt? Kelle soovitusi on arvestatud? Mis on olnud takistuseks?

Tegelemine olevikuga.

Analüüsitakse, millised on praegused otsustamisraskused. Arendatakse otsustamisjulgust. Tutvutakse erinevate tööleidmisviisidega. Koostatakse oma CV, kirjutatakse motivatsioonikiri ja valmistutakse töövõtuintervjuuks. Õpitakse, milliseid tegureid tuleb arvesse võtta karjääriotsuse tegemisel.

Tuleviku prognoosimine.

Kavandatakse kaugemaid ja lähemaid eesmarke ning elumuutusi. Mõeldakse tulevase eriala peale. Tehakse konkreetseid plaane, hinnatakse võimalikke valikuvariante ja kogutakse lisainfot. Kaalutakse õppimis- ja töötamisvõimalusi. Korrigeeritakse esialgselt vastuvõetud otsuseid.

LÕIMIMINE

...a võid märgata paljut lihtsalt vaadates.

Yogi Berra

Koolis õpilaste karjäärisuunitlusega tegelevad inimesed on kindlasti kokku puutunud sellise teemaga nagu lõimimine.

Siinkohal esitame mõned väljavõtted lõimimise kohta kehtivast riiklikust õppekavast.

- ✿ Õppesisu terviklikkuse õppekavas tagab integratsioon ehk lõiming.
- ✿ Lõiming tugineb õppeainete ühistel ja lähedastel õpiteemadel ja mõistritel ning aineteülestel läbivatel teemadel.
- ✿ Lõiming tagab õpitava põhinemise samas õppeaines ja teistes õppeainetes varem õpitul ning seostatavuse varemõpituga.
- ✿ Lõiming aitab kaasa õpitava seostamisele õppeainete siseselt ja nende vaheliselt, oma kogemustega ning väljaspool kooli toimuvaga.

Lõimingu kujundamise aluseks on õpetajate koostöö õppe- ja kasvatustöö kavandamisel ja elluviimisel.

Kehtivas riiklikus õppekavas on läbivad teemad:

- ✿ keskkond ja säästev areng,
- ✿ **tööalane karjäär ja selle kujundamine,**
- ✿ infotehnoloogia ja meedia,
- ✿ turvalisus.

Uues riiklikus õppekavas on planeeritud läbivaid teemasid 2 korda rohkem (alla on joonitud need, mis on kehtivas õppekavas olemas):

- ✿ kõlbelised väärtused/väärtused ja eetilisus,
- ✿ keskkonnateadlikkus ja jätkusuutlik eluviis,
- ✿ tervislik eluviis ja turvalisus.

- ✿ kultuur,
- ✿ info ja meedia,
- ✿ tehnoloogia,
- ✿ identiteedi ja kodanikutunnetus/osalus,
- ✿ **karjääriplaneerimine ja elukestev õpe.**

Järgnev osa on abiks karjääriplaneerimisalase temaatika mõistmisele ja lõimimisele koolis.

Abiks lõimijale

Alljärgnevalt on kirjutatud mõned soovitusel aineõpetajale ja karjäärikoordinaatorile.

Abiks aineõpetajale lõimimisel

- ✿ Märgi sobivad lõimitavad teemad enda ainekavasse.
- ✿ Teemad võib õpetajate vahel ära jaotada (mõned teemad lihtsalt sobivad ainega paremini).
- ✿ Lõimitavale teemale ei pea pühendama tervet tundi.
- ✿ Sobilikus kohas tunni põhiteemaga seondult peatuda läbivatel teemadel: piisab ühest asjakohasest lausest!

Karjäärikoordinaatori roll lõimimisel

Planeerimine

- ✿ Tee lõimimise plaan õppeaastaks.
- ✿ Ülekooliliseks ettevõtmiseks sobib näiteks esseevõistlus.

Organiseerimine

- ✿ Osale õpetajate koostöörühmades.
- ✿ Koosta õpetajatele lõimitavate teemade loetelu.
- ✿ Mõttele välja ainet ja elukutseid seostavad õppeülesanded.

Motiveerimine, eestvedamine

- ✿ Lõimimine on täiesti võimalik ja ei võta ainetunnist aega ära, sest ainekavades on vastavad teemad olemas. Selgita seda õpetajatele.

Kontrollimine

- ✿ Aasta jooksul tehtud lõimimisalase töö kohta võid teha tabeli.
- ✿ Infot lõimimise kohta saad õpetajatega vesteldes ja koostöörühmades osaledes.

Järgnevas kahes peatükis toome lõimimisnäiteid, mille kohta saime häid ideid Tallinna Täiskasvanute Gümnaasiumi õpetajatelt.

LÕIMIMINE 9. KLASSIS.

äikeste sammudega suurte eesmärkide poole — tähendab palju võita ja vähe kaotada. **Johann Seume**

Käesolevas peatükis esitame mõned konkreetsed näited teemade kohta, mida on võimalik erinevates ainetundides lõimida.

Oleme teinud koostööd aineõpetajatega. Sellest tuleneb erinevate õppeainete käsitlemise omapära.

Punktiirile saad kirja panna omapoolsed mõtted, mida on võimalik edaspidises töös kasutada.

Mida saab teha kõikides tundides?

Kõikides ainetes on võimalik leida seoseid vastava õppeaine ja erinevate elukutsete vahel. Näiteks, milliseid sellest õppeainest saadud baasteadmised on vajalikud ühe või teise elukutse/ameti omandamiseks. Samuti tuleks õpilastele kasuks kui nad ise vastavate elukutsete kohta informatsiooni otsiksid ja püüaksid teada saada, kuidas elukutsed on aegade jooksul muutunud.

Keemia

- ✿ Keemilised ained ümbritsevad meid kõikjal.
- ✿ Ravimite kasutamine, söömine, kosmeetika, tarbekaupades sisalduvad lisaained.
- ✿ Keemias hästi edasijõudvad õpilased valivad sageli keskkonnakaitse, geenitehnoloogia, materjaliõpetuse erialad.

Mida pakud Sina?

.....

.....

.....

Geograafia

- ☼ Õppekäigud hüdrometeoroloogiakeskuste.
- ☼ Õppimisvõimaluste tutvustamine: energeetika, geoloogia, teadustöö, keskkonnakaitse.
- ☼ Mida peab ettevõtja maal arvestama (kliima, mullastik, ökoloogilised seosed).
- ☼ Maaülikooli tutvustamine.
- ☼ Metsaistutustööd.
- ☼ Looduskaitsealadele ekskursioonid.
- ☼ Majanduse valdkonnad Euroopas.
- ☼ Geograafiateadlase eriala.

Mida pakud Sina?

.....

.....

Saksa keel

Eneseanalüüs

- ☼ Kool, väljaõpe, elukutse
- ☼ Minu elulugu
- ☼ Minu tööpäev
- ☼ Perekonnaliikmete elukutsed

Töömaailm

- ☼ Elukutsed
- ☼ Tulevikuelukutsed
- ☼ Töötus
- ☼ Tööle välismaale

Otsustamisoskused

- ☼ Tegurid, mis mõjutavad elukutsevalikut
- ☼ Isiksuse omadused

- ☼ Kelleks tahate saada
- ☼ Minu unistuste elukutse

Mida pakud Sina?

.....

.....

$$2+2=4$$
$$axa=a^2$$
$$S=ab$$
$$v=s/t$$
$$5 \times 5 = 25$$

Matemaatika

- ☼ Isikliku ja pere eelarve koostamine
- ☼ Aja planeerimine
- ☼ Maksude maksmine
- Mitmesugused tekstülesanded.
- ☼ Saab graafiliselt kujutada.

Mida pakud Sina?

.....

.....

Kehaline kasvatus

- ☼ Tervise ja füüsiliste võimete väärtustamine.
- ☼ Erialade tutvustamine, kus on vajalikud füüsilised katsed.

Mida pakud Sina?

.....

.....

Ajalugu

- ✿ Kutsevalik läbi ajaloo.
- ✿ Erinevate kutsete tekkimisest ja kadumisest.
- ✿ Prestiizikad elukutsed läbi ajaloo.
- ✿ Kodukoha kuulsad isiksused.

Mida pakud Sina?

.....

.....

Kunstiõpetus

- ✿ Pildid erinevate ametite esindajatest.
- ✿ Pildid töökonnast.
- ✿ Huvialade kujutamine.
- ✿ Autoportree.

Mida pakud Sina?

.....

.....

Muusikaõpetus

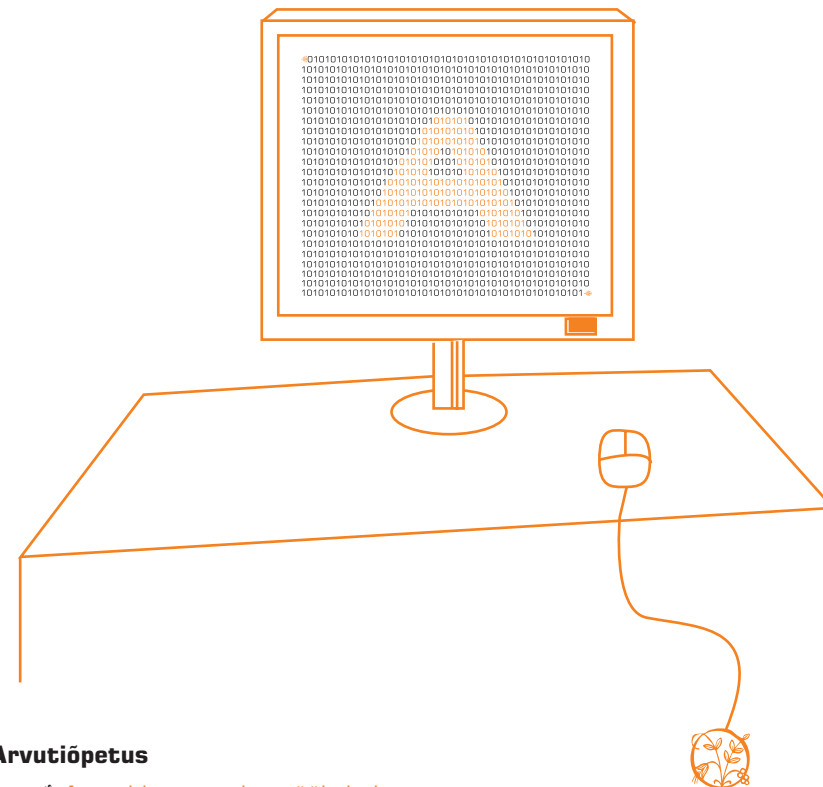
- ✿ Hinnata erinevate ajastute muusikat.
- ✿ Laulda erinevatest elukutsetest.
- ✿ Muusikute elulood.

Mida pakud Sina?

.....

.....

Arvutiõpetus

- ✿ Arvuti kasutamine töökohal
- ✿ Testide tegemine internetis
- ✿ Reaktsioonikiiruse arendamine
- ✿ Internetist info otsimine:
- ✿ õppimisvõimalused
- ✿ vabad töökohad jm
- ✿ CV ja motivatsioonikiri

Mida pakud Sina?

.....

.....

LÕIMIMINE GÜMNAASIUMIS

Mõte on surematu juhul, kui ta pidevalt taas sünnib. **S. J. Lee**

Selles peatükis on iga aine juures esitatud karjääriplaneerimisega seostuvad teemad. Aluseks on võetud kehtiv õppekava erinevatele gümnaasiumi klassidele. Koostöös aineõpetajatega mõtlesime välja ka mõned konkreetset näited lõimivate teemade kohta. Oleme jätnud ruumi Sullegi, et saaksid kirja panna omapoolsed ideed.

Eesti keel

Õppesisu

- ✿ tarbeteksti olemus ja eripära
- ✿ avaldus, elulookirjeldus
- ✿ suuline tekst
- ✿ kõneleja välimus, kehahoid, silmavaade, miimika, zestid
- ✿ esinemine, esinemishirm
- ✿ algustähe ortograafia, asutuste nimed
- ✿ lühendid

Mida pakud Sina?

.....
.....

Kirjandus

Õppeesmärgid

- ✿ väärtustada ilukirjandust kui kogemuste vahendajat, ühiskonda integreerijat ja minapildi avardajat

Õpitulemused

- ✿ oskab loetu kohta oma mõtteid ja arvamusi avaldada

Mida pakud Sina?

.....
.....

Võõrkeeled

Õppeesmärgid

- ✿ omandab vähemalt ühe võõrkeele tasemel, mis on vajalik era- ja tööalaseks suhtluseks

Õppesisu

- ✿ mina: mina isiksusena teiste seas, eripära, võimed, eelistused, tugevused, nõrkused
- ✿ õppimine ja töö: haridussüsteem ja õppimisvõimalused Eestis ja õpitava keele maades, õppimis- ja eksamitehnikad, töö ja tööpuudus, tehnika areng

Õpitulemused

- ✿ oskab kirjutada elulookirjeldust CV
- ✿ tunneb suhtlusetiketti ja oskab seda kasutada
- ✿ oskab suhelda võõrkeeles nii vahetult kui ka telefoni teel

Näited lõimitavate teemade kohta:

- ✿ "Rollimäng-küsida tööd telefoni teel"
- ✿ "Kuidas keelteoskus aitab töökohta leida"
- ✿ "Enda omadustest rääkimine-eneseesitlus"

Mida pakud Sina?

.....
.....

Matemaatika

Õppeesmärgid

☼ mõistab oma mina matemaatiliste võimete seisukohalt ning juhindub edaspidi sellest

Õpitulemused

- ☼ oskab liikuda mõttekäikudes üldiselt üksikule ja vastupidi
- ☼ oskab kasutada matemaatilisi teadmisi teistes õppeainetes ja igapäevaelus
- ☼ mõistab matemaatikat kui inimkultuuri osa ja saab aru matemaatika rollist tsivilisatsiooni arengus
- ☼ oskab kasutada arvutusvahendeid, käsiraamatuid, teatmeteoseid, tabeleid, kaasaegseid infotehnoloogiavahendeid

Näited lõimitavate teemade kohta:

- ☼ "Milline on minu matemaatiline võimekus ja milliseid valikuid see mulle võimaldab"
- ☼ "Info otsimine elektroonilistest andmebaasidest"
- ☼ "Lävendikalkulaatori kasutamine"
- ☼ "Päevaplaani tegemine"

$$6 \times 5 : 7 + 25436 - (234 \times 756) + 69 - 42 + (76 : 8) = ?$$

Mida pakud Sina?

.....
.....

Geograafia

Õppesisu

☼ majandussektorite geograafia(kaasaegsed muutused maailmamajanduses, majanduse struktuur ja selle arengud, üleminek kõrgtehnoloogilisele tootmisele, majanduse globaliseerumine, rahvusvahelised firmad ja majandusorganisatsioonid)

Õpitulemused

- ☼ oskab seletada peamisi muutusi rahvastiku hõives
- ☼ mõistab majandusharude paiknemist maailmas
- ☼ oskab kasutada geograafiateadmisi igapäevaelus ja tulevikukavade tegemisel

Näited lõimitavate teemade kohta:

- ☼ "Tööhõive arengusuunad"
- ☼ "Kuidas mõjutab majanduse areng minu valikuid"
- ☼ "Milliseid Eestis paiknevaid rahvusvahelisi firmasid tead?"

Mida pakud Sina?

.....
.....

Füüsika

Loodusseaduste universaalsuse mõistmine. Füüsikateaduse saavutuste kasutamine hummaansetel eesmärkidel.

Õppesisu

- ☼ nüüdisaegne maailmapilt, tähistaevas, päikesesüsteem
- ☼ maailmapildi mõiste ja ajalooline areng, põhjuslikkus ja tõenäosuslikkus

Näited lõimitavate teemade kohta:

- ☼ "Millise tõenäosusega ma saan oma tulevikuplaane realiseerida?"

Mida pakud Sina?

.....
.....

Bioloogia

Gümnaasiumilõpetajad saavad teadmisi töömaailma kohta ja õpivad ennast paremini tundma.

Õppeesmärgid

- ✿ mõistab seoseid looduslike ja ühiskondlike nähtuste vahel
- ✿ orienteerub bioloogiaalaseid teadmisi ja oskusi nõudvates elukutsetes

Õppesisu

- ✿ pärilikkus
- ✿ inimene, kõrgem närvitalitus, inimene kui tervikorganism

Näited lõimitavate teemade kohta:

- ✿ “Närvisüsteemi tüübid”
- ✿ “Bioloogiat nõudvate elukutsete tutvustamine”

Mida pakud Sina?

.....
.....

Keemia

Loodusseaduste universaalsuse mõistmine. Gümnaasiumilõpetajad saavad teadmisi töömaailma kohta

Õppeesmärgid

- ✿ oskab hinnata keemia praktilise rakendamise positiivseid ja negatiivseid tulemeid ning nendega seotud eetilisi probleeme
- ✿ tunneb huvi keemia ja teiste loodusteaduste vastu, mõistab keemia osatähtsust ühiskonna majandus- ja kultuurielus

Õpitulemused

- ✿ oskab leida informatsiooni ainete ja materjalide omaduste, saamise ja kasutamise kohta
- ✿ on tuttav eesti maavarade, keemiatööstuse ja keskkonnaprobleemidega

Näited lõimitavate teemade kohta:

- ✿ “Millistel erialadel on keemiaalased teadmised olulised?”
- ✿ “Keemiatööstuse paiknemine Eestis”

Mida pakud Sina?

.....
.....

Ühiskonnaõpetus

Õppeesmärgid

- ✿ mõistab Eestis ja rahvusvahelises elus toimuvaid protsesse ning oskab näha seoseid
- ✿ mõistab tänapäeva eesti ühiskonna probleeme
- ✿ suhtub kriitiliselt massiteabesse

Õppesisu

- ✿ nüüdisühiskond, avalik ja erasektor, sotsiaalsed probleemid, healuriik, infoühiskond, ühiskonna jätkusuutlikkus ja ühiskonnaelu valdkondade seotus.
- ✿ ühiskonna majandamine, majandusressursid, majanduse põhinäitajad

Õpitulemused

- ✿ oskab adekvaatselt määratleda oma kohta ja võimalusi kaasaja maailmas, töötada ja elada turumajanduslikus ühiskonnas, osaleda ühiskonnaelus

Näited lõimitavate teemade kohta:

- ✿ “Millised positiivsed. ja negatiivsed. küljed on töötamisel turumajanduslikus ühiskonnas”
- ✿ “Kuidas mõjutavad mind ühiskonnas toimuvad muutused”
- ✿ “Vaesed ja rikkad Eestis”

Mida pakud Sina?

.....
.....

Ajalugu

Gümnaasiumilõpetajad saavad teadmisi muutuva töömaailma kohta ja arendavad enda otsustamisoskusi.

Õppeesmärgid

✿ õpib ennast suhestama kodukoha, Eestimaa, Euroopa ja kogu maailmaga

✿ õpib mõistma ja hindama kaasaja sündmusi Eestis ja maailmas ajaloolises taustsüsteemis

✿ õpib kriitiliselt analüüsima massiteavet

Õppetegevused

✿ oskus analüüsida suhteid ja seoseid inimeste, sündmuste ja muutuste vahel ühiskonnas

✿ iseseisvale põhjendatud järeldusele jõudmise oskus

Õpitulemused

✿ mõistab ühiskonnas toimunud muutusi, ajaloolise arengu järjepidevust

Näited lõimitavate teemade kohta:

✿ "Kuidas varakapitalism on mõjutanud inimeste valikuid"

✿ "Ühiskonnas toimuvate muutuste mõju

✿ minu erialavalikule"

✿ "Ametite areng läbi aegade"

Mida pakud Sina?

.....
.....

Inimeseõpetus

Rõhuasetus on väärtuskasvatusel, väärtustatakse sotsiaalselt efektiivseid käitumisoskusi, positiivse minapildi kujunemist, tolerantsust ja üldinimlikke väärtusnorme. Inimeseõpetuse hulka kuuluvad ka psühholoogia ja perekonnaõpetus. Need õppeained aitavad kaasa õpilaste isiksuseomaduste tundmaõppimisel ja adekvaatse mina-pildi tekkimisel.

Näide lõimitava teema kohta:

✿ "Isiksuseomaduste mõju erialavalikule"

Mida pakud Sina?

.....
.....

Muusika

Õppeesmärgid

✿ hindab muusikat kui kultuuriväärtust indiviidi ja ühiskonna arengus

✿ omandab teadmisi muusikaajaloost tuntud heliloojate loomingu kaudu

Õpitulemused

✿ teab ajastute tuntumaid heliloojaid ja nende teoseid

Näide lõimitava teema kohta:

✿ "Mille poolest on eriline helilooja (muusiku) elukutse"

Mida pakud Sina?

.....
.....

.....
.....

Kunst

Õppeeesmärgid

- ✿ Edendab loovust, algatusvõimet ja katsetamisjulgust
- ✿ Arendab kujundilist, ruumilist ja abstraktset mõtlemist ning kujutusvõimet

Õppesisu

- ✿ Kunsti ja kunstnike roll muutuv maailmas

Näited lõimitavate teemade kohta:

- ✿ "Kuidas saan kasutada loovmõtlemist oma tulevikuplaanide tegemisel"
- ✿ "Joonistage endast pilt - mina 10 aasta pärast"

Mida pakud Sina?

.....

.....

Kehaline kasvatus

Õppetegevus

- ✿ rõhutatakse liikumise ja kehaliste harjutuste regulaarse ja elukestva kasutamise vajalikkust

Õppesisu

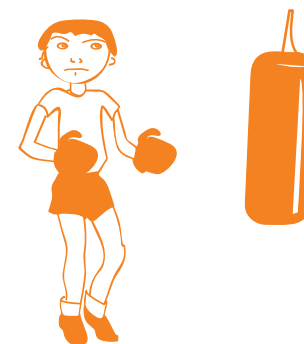
- ✿ kehaliste koormuste planeerimine
- ✿ tuntud tippsportlased

Õpitulemused

- ✿ organiseerida võistlusi, olla kohtunik
- ✿ analüüsida enda ja kaaslaste tegevust
- ✿ kasutada kehalisi harjutusi psüühiliste pingete leevendamiseks
- ✿ tantsida valssi

Näited lõimitavate teemade kohta:

- ✿ "Millal läheb vaja tantsuoskust?"
- ✿ "Kehalise aktiivsuse mõju tööalasele edukusele"
- ✿ "Isikliku treeningplaani koostamine"

Mida pakud Sina?

.....

.....

MÄNGIME NEID MÄNGE

eg teeb kõik küpseks; keegi pole sündinud tark.

Miguel de Cervantes

Alljärgnevalt anname väikese kogumiku harjutustest, mis aitavad näha karjääriplaneerimise lõbusat ja loomingulist külge. Harjutuste koostamisel oleme püüdnud arvestada uude õppekavasse planeeritud karjääriõppe ainekava.

JURIST

Eesmärk: elukutsete ja ametite liigitamine

Tegevusjuhend:

- ✿ Jaota õpilased gruppidesse.
- ✿ Igaile grupile anna sedelike õigusteaduskonna lõpetanud inimese võimalikest ametitest:

**advokaat,
prokurör,
notar,
kohtunik,
uurija.**

- ✿ Grupitööna kirjeldada, milline on ühe või teise ameti töö sisu; milline on vastutus; mis võib selles töös olla positiivne, mis negatiivne, milliseid isiksuse omadusi nõuab. Õpilased võivad kasutada ametite klassifikaatorit.

- ✿ Grupitöö tulemused kantakse ette. Igati teretulnud on ühine arutelu.

Harjutust võib teha erinevate erialade kohta. Tähtis on võimalikult realistliku pildi saamine erialast ja arusaamine, et ühe eriala lõpetamine annab võimaluse töötada mitmesugustel ametikohtadel.

KÕIGE VALGEM JA KÕIGE ROHELISEM ELUKUTSE

See mäng sobib nooremale vanuseastmele.

Eesmärk: töömaailma tundmaõppimine

Tegevusjuhend:

- ✿ Jaota õpilased gruppidesse.
- ✿ Ühistööna panevad kõik grupid kirja nende arvates kõige valgema ja rohelisema elukutsed. See võib olla tegevuse sisu, riidetuse vm. põhjal koostatud loetelu.
- ✿ Grupitöö tulemused kantakse ette. Tähtis on põhjendus, miks üks või teine elukutse rohelisem jne elukutse.

ÜKS SÕNA - PALJU ELUKUTSEID

d i s a i n e r
i n e r n e l ?
r s p s s u e
e e p t p r k
k n e o t
t e k l r
o r t o i
r o o k
r g

Eesmärk: töömaailma tundmaõppimine

Tegevusjuhend:

- ✿ Jagage õpilased gruppidesse.
- ✿ Kirjutage tahvlile üks pikk sõna.
- ✿ Rühmatööna peavad õpilased iga tähte sõnas seostama ühe elukutse algustähega.
- ✿ Harjutuse lõppedes loeb iga grupp vastavate elukutsete nimetused ette. Samuti kirjeldatakse, millega antud elukutse esindajad tegelevad.

Harjutust võib teha kiiruse peale.

NÄITLEJA VALIKUD

Eesmärk: anda õpilasele ülevaade tööväärtustest ja erinevatest elustiilidest

Tegevusjuhend:

✿ Õpilastel tuleb ette kujutada, et nad on edukalt lõpetanud teatrikooli ja neile tehakse alljärgnevad tööpakkumised:

töötada filminäitlejana,

töötada akadeemilises teatris,

töötada improvisatsiooni teatris,

töötada tänavateatris.

✿ Õpilased peavad otsustama, millise valiku nad teeksid esimesena? Miks?"

✿ Kõik ühesuguse valiku tegijad kogunevad rühma ja rühmatööna toovad välja kõik, mis neile just selle töö juures tundub positiivne.

✿ Kõik rühmad kannavad oma väited ette.

✿ Lisaks võib korrata sama harjutust, kuid selle vahega, et valida selline töö, mille te valiksite viimasena, ainult äärmise häda korral. Jälle kogunetakse gruppidesse ja esitatakse oma väited.

✿ See harjutus annab väga hea pildi sellest, kes mida töö juures väärtustab ja millist elustiili hindab. Väärtussüsteem mängib iga inimese valikute ja rahulolu suhtes äärmiselt suurt rolli, kuid oma väärtustes orienteeruda on tihti peale väga raske, samas väärtuskonfliktid väga raskesti lahendatavad (kui üldse). See harjutus aitab kaasa oma väärtuste tundma õppimisele ja ka tolerantsusele teiste väärtuste suhtes.

ÕPETAJA PÄEV

Eesmärk: töömaailma tundmaõppimine

Tegevusjuhend:

✿ Jaotada õpilased gruppidesse.

✿ Anna gruppidele sedelikesed erinevate elukutsetega. Näiteks õpetaja, arst, müüja, koolidirektor vms.

✿ Grupitööna tuleb õpilastel kirjeldada, milline näeb välja selle elukutse esindaja tööpäev.

✿ Grupi esindajad teevad järjekorras esitluse. Teised kuulavad, täiendavad ja vaidlustavad kui vaja.

ÕNNELIK PÄEV

Eesmärk: erinevate tööväärtuste tundmaõppimine

Tegevusjuhend:

✿ Seda harjutust võib teha grupitööna või individuaalselt.

✿ Jaota õpilastele sedelikesed erinevate elukutsetega. Näiteks: arst, psühholoog, autojuht, müügiesindaja vms.

✿ Õpilaste ülesandeks on kirjeldada, milline on ühe või teise elukutse esindaja õnnelik päev. Mis see on, mis selles elukutses tundub õnnestumisenähtena. Mida see inimesele annab?

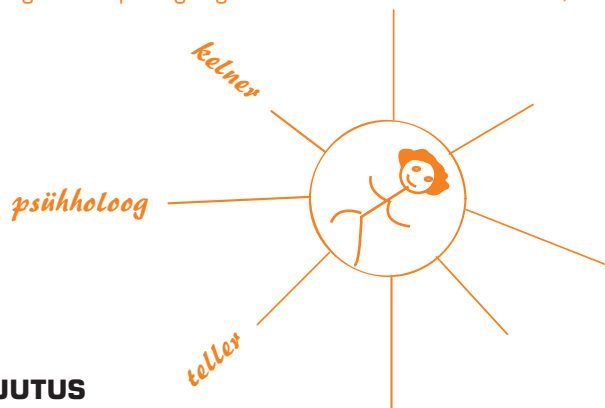
✿ Grupitöö tulemused kantakse ette. Arutletakse, mida õnnestunud tööpäev inimesele annab.

PÄIKESEMÄNG

Eesmärk: töömaailma tundmaõppimine ja selle tähtsus karjääriplaneerimisel

Tegevusjuhend:

- ✿ Joonistage päikene kiirtega. Päikeserõnga sisse joonista inimene. Kiirte peale paigutage erialad, mis on otseselt seotud tööga inimesega. Näiteks müüja, pedagoog jne.
- ✿ Harjutustega võib minna järjest põhjalikumaks. Näiteks päikese sisse pedagoog. Kus ja kellega võib pedagoog töötada. Näiteks lasteaias, koolis jne.

ASSOTSIATSIOONIHARJUTUS

Eesmärk: töömaailma tundmaõppimine

Tegevusjuhend:

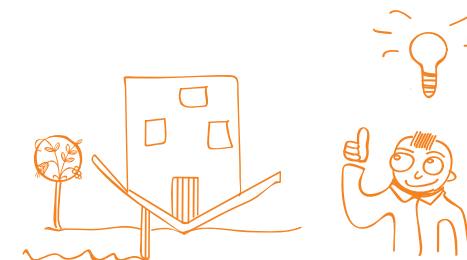
- ✿ Eelnevalt valmista ette sedelid väidetega erinevate elukutsete kohta. Sedelite näited on toodud allpool tabelina. Väited tuleks järjestada nii, et kõige olulisem väide on lõpus.
- ✿ Loe õpilastele ette väited ühe elukutse kohta.
- ✿ Õpilaste ülesandeks on ära arvata, millise elukutse esindaja kohta need käivad. Oma arvamust võib avaldada juba peale esimest väidet.
- ✿ Harjutust võib kasutada ka "teistpidi". Õpilased töötavad ise välja väited ja esitavad need teisele.

Tabel 4 Näited sedelitest

Väited

Mulle meeldivad uued ideed
Mulle meeldib joonistada
Kliendid kasutavad minu oskusi
Teie kodu muutub paremaks

Õige vastus DISAINER

Väited

Tööl käin vormiriietuses
Suhtlen inimestega
Otsustan
Ravin inimesi

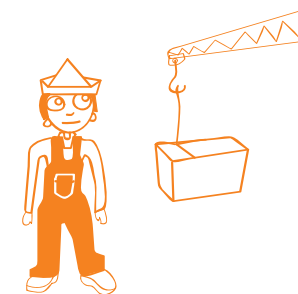
Õige vastus ARST

Väited

Mulle meeldib töö vabas õhus
Minu töö võib olla ohtlik
Minu töö nõuab nii vaimset kui füüsilist pingutust
Tänu minu tööle muutub linnapilt

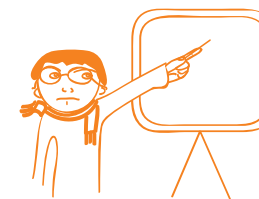
Õige vastus EHITAJA

Väited

Väga palju räägin ja seletan
Pean ise palju teadma
Kontrollin tehtud tööd
Hindan teadmisi

Õige vastus ÕPETAJA

Väited

Mulle meeldib sõita
Ma võin kaasa võtta palju reisijaid
Ma ei sõida mööda maanteid
Ma tervitan jalakäijaid ja teisi liikluses osalejaid vilega

Õige vastus VEDURIJUHT

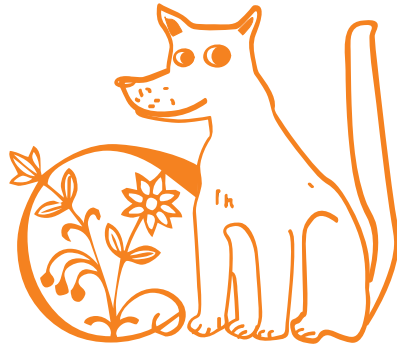

TERVIS ON TÄHTIS

Eesmärk: tervise osakaalu rõhutamine karjääri planeerimisel

Tegevusjuhend:

- ☼ Me ei tohi unustada, et on erialasid, mis esitavad inimese tervisele väga kindlaid nõudeid.
- ☼ Tuleb teada, kas meil võib olla tervislikke vastunäidustusi, mis takistavad meie poolt välja valitud eriala omandamist ja hiljem sellel erialal töötamist.
- ☼ Koduülesandena otsida näiteid interneti kaudu ametikoolide kodulehtele.

KOER

Eesmärk: karjääriplaneerimise kui elukestva protsessi rõhutamine

Tegevusjuhend:

- ☼ Esmalt peavad õpilased tegema nimekirja asjadest, mida neil meeldib teha.
- ☼ Seejärel valima nende seast ühe ja püüdma seda seostada võimalike elukutsetega.

Näiteks. Mulle meeldib oma koeraga tegeleda. Mis elukutseid see võimaldaks? Händler (inimene, kes esitleb demonstratsioonidel ja näitustel teiste inimeste teenistuskoeri, kes peab tundma koerte psüühilisi iseärasusi, olema füüsiliselt vastupidav, hea suhtlemisoskusega jne.), koerte trimmija (juuksur), loomaarst, dresseerija, koerajuht jne.

SOS

Eesmärk: töömaailma tundmaõppimine

Tegevusjuhend:

- ☼ Nimetage spetsialiste, kes saavad teid aidata, kui olete hädas (näiteks olete langenud kallaletungi ohvriks, auto jäi teel seisma, teil on õpiraskused, maja põleb, teil on isiklike probleeme jne).
- ☼ Selgitage, kuidas saab neid kohale kutsuda ja mis on iga konkreetse spetsialisti tööülesanded.

TÄIENDAVAIK ALLIKAIK

- ✿ Ametite klassifikaator. Sotsiaalministeerium. Tallinn, 1999.
- ✿ Beck, U. Riskiühiskond. Tallinn, 2005.
- ✿ Elutee planeerimine. Valikainekava põhikooli vanemale astmele. Tallinn, 2004.
- ✿ Handy, C. Töö ja karjäär muutavas maailmas. Tallinn, 2005
- ✿ Haridus, tööhõive ja karjääriteenused Eestis. SA Innove, 2005.
- ✿ Infotöö ja karjääriteave. SA Eesti Kutsehariduse Reform, 2003.
- ✿ Jamnes, P. Savisaar, K. Kutsesuunitlustöö koolis. Tallinn, 1998.
- ✿ Karjäärinõustamine — Euroopa kogemused. Academia, 2003.
- ✿ Mis värvi on sinu langevari. Tööotsija käsiraamat R. N. Bolles. Ten Speed Press, 2000.
- ✿ Pavelson, Karotom. Muutuv töö ja teisenev tegija. Tallinn, 2004.
- ✿ Rifkin, J. Töö lõpp. Tallinn, 1995.
- ✿ Vaatame koos tulevikku. SA Innove. Tallinn, 2003.
- ✿ Tekste karjäärinõustamisest . SA Eesti Kutsehariduse Reform, 2001.
- ✿ Õppida rännates. Välispraktika kui didaktiline vahend Euroopa kutsehariduse kontekstis. Søren Kristensen. Tallinn, 2005.
- ✿ <http://www.tulevikuredel.ee/>
- ✿ <http://www.innove.ee/>
- ✿ www.rajaleidja.ee
- ✿ www.kutsekoda.ee